

**Права Рома и Путника у 13
европских држава:
Перспективе из
истраживања о Ромима
2024.**

—

Сажетак

Ова публикација је израђена на енглеском језику. FRA не преузима одговорност за квалитет превода на друге језике.

© Агенција Европске уније за основна права, 2025.

Репродукција је дозвољена под условом да се наведе извор.

За свако коришћење или репродукцију фотографија или другог материјала за који Агенција европске уније за основна права нема ауторска права, дозволу треба тражити директно од власника ауторских права.

Ни Агенција Европске уније за основна права ни било који појединац који заступа агенцију нису одговорни за то како ће следеће информације бити употребљене.

Луксембург: Канцеларија за публикације Европске уније, 2025.

FRA – АГЕНЦИЈА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ЗА ОСНОВНА ПРАВА

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vienna – Аустрија

Тел: +43 158030-0 – Факс: +43 158030-699

fra.europa.eu

[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

[instagram.com/fundamentalrights](https://www.instagram.com/fundamentalrights)

[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

[youtube.com/EUAgencyFRA](https://www.youtube.com/EUAgencyFRA)

[x.com/EURightsAgency](https://www.x.com/EURightsAgency)

Садржај

Зашто је ово истраживање потребно?	4
Потреба за подацима: праћење оквира ЕУ за Роме	6
Извештај	7
Кључни налази	10
Дискриминација према Ромима због њиховог порекла остаје висока током времена	14
Мање Рома живи у сиромаштву, али их је и даље четири пута више него у општој популацији ЕУ-27	16
Упркос порасту поверења у полицију и правосудни систем, Роми недовољно пријављују дискриминацију и узнемиравање.....	18
Више ромске деце похађа установе раног образовања, али сегрегација и дискриминација и даље постоје.....	20
Више Рома је укључено у плаћени рад, али су се родни јаз и дискриминација такође повећали	22
Јаз у очекиваном животном веку између Рома и опште популације се смањило	24
Услови становања за Роме се побољшавају	26
Закључци	28

Зашто је ово истраживање потребно?

Истраживање о Ромима 2024. пружа упоредиве податке о стварном утицају законодавства и политика Европске уније и држава чланица у области борбе против дискриминације, расизма и унапређења равноправности (укључујући и политике смањења сиромаштва и социјалног укључивања) на Роме и Путнике (*Travellers*), као изабрану групу носилаца права. Подаци из појединих држава чланица ЕУ омогућавају анализу трендова током времена. Ово показује како Европска унија и њене државе чланице испуњавају своје правне обавезе у вези са основним правима – која су загарантована Уговором о Европској унији, Уговором о функционисању Европске уније и [Повељом Европске уније о основним правима](#) – у односу на Роме и Путнике.

Претходни налази из истраживања које је спровела Агенција Европске уније за основна права (FRA) указују да се Роми и Путници широм ЕУ суочавају не само са директним повредама својих основних права – укључујући дискриминацију, сегрегацију и узнемиравање и насиље мотивисано мржњом – већ и са индиректним повредама својих законски заштићених права. То се огледа у израженом јазу између Рома/Путника и опште популације у погледу кључних показатеља њихових постигнућа у областима образовања, запослења, здравља и становања.

Начело недискриминације представља једно од основних начела права Европске уније. Чланови 2. и 6. [Уговора о Европској унији](#) ⁽¹⁾ изричито потврђују равноправност и недискриминацију као темељне вредности у оквиру ЕУ.

Уговор из Лисабона из 2009. године увео је општу клаузулу са циљем интегрисања борбе против дискриминације у све политике и мере Европске уније ([члан 10. Уговора о функционисању Европске уније](#)) ⁽²⁾. Ово право је такође утврђено чланом 21. [Повеље о основним правима](#), који прописује да је „свака дискриминација заснована на било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, етничко или социјално порекло, генетске карактеристике, језик, вера или уверење, политичко или било које друго мишљење, припадност националној мањини, имовно стање, рођење, инвалидитет, старост или сексуална оријентација – забрањена“ ⁽³⁾. Надлежни органи држава чланица су обавезни да поштују Повељу о основним правима приликом спровођења права Европске уније.

Европска унија препознаје да су многи Роми који живе у државама чланицама и даље маргинализовани и да се суочавају са дискриминацијом, антиромизмом и социоекономском искљученошћу. Њихова основна права су угрожена у више области живота ⁽⁴⁾. Налази Агенције за основна права (FRA) то доследно потврђују, заснивајући се на поузданим статистичким подацима још од 2008. године. Резултати FRA истраживања из 2008 ⁽⁵⁾, 2011 ⁽⁶⁾, 2016 ⁽⁷⁾, 2019. ⁽⁸⁾ и 2021. ⁽⁹⁾ године показују да напори Европске уније и држава чланица доводе до ограниченог и неравномерног напретка у погледу приступа Рома њиховим основним правима.

Саопштење Европске комисије из 2020. године утврдило је [Стратешки оквир Европске уније за Роме о једнакости, инклузији и учествовању до 2030. године](#), који промовише делотворну равноправност, социоекономску инклузију и смислено учешће Рома ⁽¹⁰⁾. Овај оквир је усмерен на четири циља који се односе на право на образовање (члан 14. [Повеље о основним правима](#)), запошљавање (у смислу слободе тражења запослења и рада) (члан 15. [Повеље](#)), становање (посебно право на стамбену помоћ) (члан 34. [Повеље](#)) и право на приступ здравственој заштити (члан 35. [Повеље](#)). У оквиру тог документа, од Агенције за основна права (FRA) затражено је да редовно прикупља и доставља податке и контекстуалне информације о напретку у инклузији Рома у државама чланицама. Годину дана касније [Препорука Савета из 2021. године о једнакости, инклузији и учествовању Рома](#) ⁽¹¹⁾ позвала је државе чланице да користе портфолио индикатора ⁽¹²⁾, оквир за праћење који су заједнички развили FRA, Европска комисија и државе чланице.

Политике Европске уније на нивоу ЕУ које се односе на смањење искључености и лишености Рома дефинисане су у [Стратешком оквиру ЕУ за Роме за једнакост, инклузију и учешће](#) (у даљем тексту: оквир ЕУ за Роме). Он утврђује седам циљева на нивоу Европске уније за период до 2030. године. Три од ових циљева су општа, која се односе на области једнакости, инклузије и учешћа. Преостала четири су секторски циљеви повезани са областима образовања, запошљавања, становања и здравља. Да би се ови циљеви ефикасно спроводили, неопходно је да буду подржани способношћу мерења напретка ⁽¹³⁾.

Саопштење из 2020. године поставља [Оквир ЕУ за Роме](#) у контекст изградње Уније једнакости. У њему се изричито наводе општа начела недискриминације и равноправности утврђена у [Уговору о Европској унији](#) (чланови 2. и 3(3)), [Уговору о функционисању Европске уније](#) (чланови 8, 10, 19. и 67(3)), [Повељи о основним правима](#) (чланови 20. и 21) ⁽¹⁴⁾, као и у секундарном праву ЕУ, као што је Директива 2000/43/ЕС о расној равноправности ⁽¹⁵⁾. Начела и циљеви овог оквира усклађени су и са начелима [Европског стуба социјалних права](#) ⁽¹⁶⁾.

[Оквир ЕУ за Роме](#) такође одражава [циљеве одрживог развоја](#) (SDG) Уједињених нација и њихово водеће начело – да нико не буде изостављен ⁽¹⁷⁾. Бавећи се положајем Рома, Европска унија уједно доприноси остваривању Циљева одрживог развоја. Посебно су значајни циљеви SDG 1 и 2 (смањење сиромаштва и глади), 3 и 4 (подршка здрављу, добробити и квалитетном образовању за све), 6 и 7 (приступ чистој води и санитарним условима и приступ повољној и чистој енергији), 10 и 11 (смањење неједнакости унутар држава и међу државама, као и развој инклузивних и одрживих градова и заједница) и 16 (мирна друштва, приступ правди за све и ефикасне, одговорне и инклузивне институције) ⁽¹⁸⁾.

Агенција за основна права (FRA) користи појам „Роми“ као свеобухватни термин који обухвата Роме, Синте, Кале, Романићале, Бојаше/Рударе, Балканске Египћане, источне групе (Дом, Лом и Абдал), као и групе као што су Путници, Јениши и становништво које се означава административним појмом *Gens du voyage*, као и особе које се самоидентификују као Цигани ⁽¹⁹⁾. Ова употреба је у складу са праксом Европске комисије и усклађена са дефиницијом Савета Европе. Као и Савет Европе, FRA додаје термин „Путници“ тамо где је то прикладно, како би се посебно истакле активности које се односе управо на ову групу.

Потреба за подацима: праћење оквира ЕУ за Роме

Мандат Агенције за основна права (FRA) јесте да пружа помоћ и стручност у вези са основним правима у Европској унији. Један од начина да се то оствари јесте обезбеђивање релевантних, објективних, поузданих и упоредивих информација и података о основним правима институцијама ЕУ и државама чланицама ⁽²⁰⁾. [Оквир ЕУ за Роме](#) такође предвиђа да Агенција спроводи редовна истраживања о Ромима за 2020, 2024. и 2028. годину, како би обезбедила податке неопходне за полазне, средњорочне и завршне резултате, који одражавају промене у положају Рома.

Године 2024, FRA је покренула истраживање о Ромима и Путницима у 10 држава чланица Европске уније (Бугарска, Чешка, Француска, Грчка, Мађарска, Ирска, Италија, Португалија, Румунија и Шпанија) и у три државе кандидата за чланство (Албанија, Северна Македонија и Србија).

Све државе обухваћене овим истраживањем биле су укључене и у претходна FRA истраживања о Ромима — Друго истраживање о мањинама и дискриминацији у Европској унији (EU-MIDIS II) из 2016. године, Истраживање о Ромима и Путницима

из 2019. године и Истраживање о Ромима из 2021. године изузев Албаније, и све обухваћене државе имају довољно бројну ромску и путникску популацију. Албанија, Северна Македонија и Србија додате су као земље које нису чланице Европске уније, јер имају статус посматрача у Управном одбору FRA и због тога што имају значајне ромске популације. Државе обухваћене Истраживањем о Ромима 2024. покривају 86% процењене популације Рома и Путника у Европској унији и 54% процењене популације Рома и Путника у Европи ⁽²¹⁾.

Циљ истраживања био је да обезбеди податке за попуњавање главних и пратећих индикатора [Оквир ЕУ за Роме](#) који се користе за праћење његове примене. У погледу методологије и коришћеног упитника, истраживање је усклађено са Истраживањем о Ромима 2021. и претходним FRA истраживањима (EU-MIDIS II и Истраживање о Ромима и Путницима), што омогућава анализу трендова у кључним показатељима. То би требало да помогне државама чланицама да развију циљаније мере у оквиру својих националних оквира за Роме и да процене степен остваривања постављених циљева. Текуће истраживање пружа податке за процену промена у положају Рома и Путника у средишњој фази спровођења [Оквир ЕУ за Роме](#).

Извештај

Главни циљ овог извештаја јесте да пружи **доказе о остваривању основних права Рома и Путника** у одабраним европским државама и да обезбеди **податке за Оквир ЕУ за Роме** у његовој средишњој фази спровођења. Сходно томе, структура извештаја усклађена је са седам циљева овог оквира:

- борба против антиромизма и дискриминације и њихово спречавање;
- смањење сиромаштва и социјалне искључености ради сужавања социоекономског јаза између Рома и опште популације;
- подстицање учествовања кроз оснаживање, сарадњу и поверење;
- повећање делотворног и равноправног приступа квалитетном и инклузивном редовном образовању;
- повећање делотворног и равноправног приступа квалитетном и инклузивном одрживом запошљавању;
- унапређење здравља Рома и повећање делотворног и равноправног приступа квалитетној здравственој и социјалној заштити;

- повећање делотворног и равноправног приступа адекватном, десегрегисаном становању и основним услугама.

За сваки од циљева, извештај обрађује главне индикаторе, уз подршку одабраних пратећих индикатора. Поред приказа података за 2024. годину за све обухваћене државе, извештај упоређује податке из 2024. са онима из 2021. и 2016. године, у државама у којима је то могуће. Подаци за Француску и Ирску упоређени су са резултатима из Истраживања о Ромима и Путницима из 2019. године (у графиконима означени звездицом (*)). Анализа трендова приказује промене у односу на 2016. годину, односно 2019. годину за Француску и Ирску. Ове вредности коришћене су при дефинисању [Оквир ЕУ за Роме](#), а нумерички циљеви оквира заснивају се управо на тим вредностима. С обзиром на ограничену упоредивост података из 2024. и 2021. године за Италију, услед промене у методологији истраживања и непостојања података из 2016. године, извештај не садржи анализу трендова за Италију.

Истраживање о Ромима 2024. такође обухвата податке о Путницима у Ирској и о становништву *Gens du voyage* у Француској. Постоје разлике у терминологији која се користи за групе обухваћене истраживањем, али ради јасноће, у графиконима и табелама овог извештаја користи се искључиво појам „Роми“ у легенди, када су приказане и вредности за општу популацију. У случају Француске, овај појам обухвата и Путнике. У случају Ирске, извештај посебно приказује резултате за Путнике и за Роме, како би се могли анализирати трендови од 2019. године, када су у Ирској анкетирани само Путници. Када се говори о подацима који се односе на целокупно Истраживање о Ромима 2024, извештај користи појам „Роми/Путници“. Када се наводе резултати за појединачне државе, користе се појмови „Роми“ или „Путници“, у зависности од тога на коју се популацију односе подаци.

Извештај такође користи просечну вредност за Европску унију (укупан просек ЕУ). Та вредност представља пондерисани просек свих држава чланица које су обухваћене релевантним истраживањем (у графиконима означено двоструком звездицом (**)). За свако истраживање, укупан просек за ЕУ односи се на следеће државе.

- Укупан просек ЕУ за Истраживање о Ромима 2024. обухвата 10 држава чланица: Бугарску, Чешку, Француску, Грчку, Мађарску, Ирску, Италију, Португалију, Румунију и Шпанију. Пондери се заснивају на величини популације Рома и Путника обухваћене Истраживањем о Ромима 2024.
- Укупан просек ЕУ за Истраживање о Ромима 2021. обухвата 10 држава чланица у 2021: Бугарску, Хрватску, Чешку, Грчку, Мађарску, Италију,

Португалију, Румунију, Словачку и Шпанију. Пондери се заснивају на величини ромске популације обухваћене Истраживањем о Ромима 2021. и националним истраживањима о Ромима у Бугарској и Словачкој.

- Укупан просек ЕУ за Истраживање о Ромима 2016. обухвата девет држава чланица: Бугарску, Хрватску, Чешку, Грчку, Мађарску, Португалију, Румунију, Словачку и Шпанију. Пондери се заснивају на величини ромске популације обухваћене истраживањем EU-MIDIS II из 2016. године.
- Укупан просек ЕУ за општу популацију односи се на ЕУ-27. Пондери се заснивају на величини опште популације. Извор података за најновију годину наведен је испод сваког графикана. Почетне вредности (из 2018. године) за општу популацију преузете су из [аналитичког документа који прати Оквир ЕУ за Роме](#) ⁽²²⁾.

Овај извештај представља податке које је Агенција за основна права (FRA) прикупила у 10 држава чланица Европске уније и три државе кандидата обухваћене Истраживањем о Ромима 2024. FRA такође подржава национално прикупљање података о Ромима у другим државама ЕУ. Резултате из тих држава, као што је Словачка, FRA ће објавити када постану доступни.

При тумачењу вредности наведених у извештају, треба имати у виду да подаци садрже грешку узорковања. Стога, ако разлика између вредности премашује ± 5 процентних поена, то треба тумачити као да нема промене.

Извештај такође визуелно приказује како треба тумачити податке између 2016. и 2024. године у погледу трендова:

- ~ означава да нема промене у положају
- ↓ ↑ означава позитиван тренд (побољшање) – у зависности од индикатора, то може значити повећање или смањење вредности
- ↓ ↑ означава негативан тренд (погоршање) – у зависности од индикатора, то може значити повећање или смањење вредности.

Кључни налази

Овај извештај пружа доказе о томе како се у одабраним државама чланицама и државама кандидатима остварују основна права Рома и Путника у складу са правом Европске уније. Подаци и њихово тумачење показују како се мере и активности институција ЕУ и појединачних држава, као носилаца обавеза, одражавају на промене у положају ових специфичних група носилаца права. У извештају се положај из 2024. године упоређује са оним из 2016. године (односно 2019. за Француску и Ирску). Управо су те претходне вредности коришћене као полазна основа при успостављању садашњег [Оквира ЕУ за Роме](#).

Подаци из Истраживања о Ромима 2024. (слика 1) указују да је, у просеку, на нивоу ЕУ дошло до побољшања положаја Рома и Путника у 10 од укупно 16 главних индикатора које предвиђа [Оквир ЕУ за Роме](#). То значи да Роми и Путници данас имају већи приступ одређеним правима него 2016. године, укључујући право на животни стандард који обезбеђује здравље и добробит њих и њихових породица (делимично побољшање), право на образовање (делимично побољшање), право на рад (делимично побољшање) и право на приступ превентивној здравственој заштити и коришћење медицинског лечења. Положај се погоршао у односу на један индикатор (недовољно пријављивање дискриминације). Код пет индикатора није забележена промена (укупан ниво искуства дискриминације, образовна постигнућа, сегрегација у образовању, родни јаз у запошљавању и пренасељеност). Од ових, три индикатора — они који се односе на дискриминацију (укупно и у појединим областима живота), на сегрегацију у образовању и на родну равноправност у запошљавању — директно су повезани са правима загарантованим у законодавству о основним правима које представља темељ [Оквира ЕУ за Роме](#).

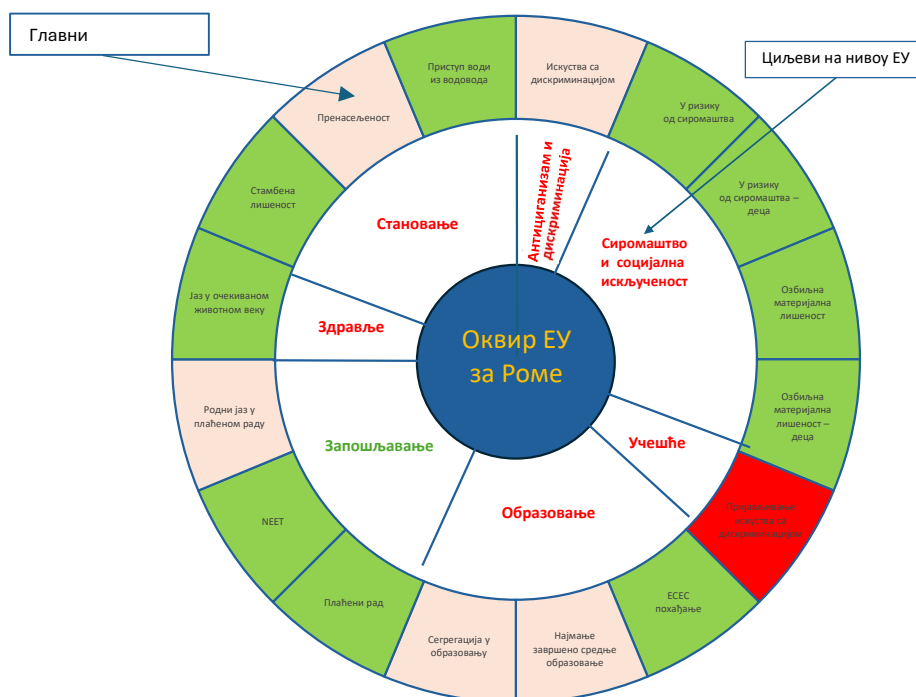
Подаци указују да ће већина циљева постављених у [Оквиру ЕУ за Роме](#) за повећање делотворног и равноправног приступа квалитетном и одрживом запошљавању највероватније бити постигнута до 2030. године. Подаци такође указују да неколико циљева постављених на нивоу Европске уније вероватно неће бити постигнуто до 2030. године, и то у областима:

- борба против антиромизма и дискриминације;
- смањење сиромаштва и социјалне искључености ради сужавања социоекономског јаза између Рома и опште популације;
- подстицање учествовања кроз оснаживање, сарадњу и поверење;

- повећање делотворног и равноправног приступа квалитетном и инклузивном редовном образовању;
- унапређење здравља Рома и повећање делотворног и равноправног приступа квалитетној здравственој и социјалној заштити;
- повећање делотворног и равноправног приступа адекватном, десегрегисаном становању и основним услугама.

У областима здравља, сиромаштва, социјалне искључености и становања, циљеви постављени на нивоу ЕУ највероватније неће бити достигнути до 2030. године, упркос недавним побољшањима у индикаторима. Разлог за то лежи у веома неповољним почетним условима, због којих ће бити потребно више времена да се постављени циљеви остваре.

Слика 1 – Трендови у положају Рома и Путника између 2016. и 2024. године у односу на главне индикаторе Оквир ЕУ за Роме и вероватноћу постизања циљева на нивоу ЕУ

Напомена: За главне индикаторе, ружичаста боја означава да нема промене, зелена означава побољшање, а црвена означава погоршање. За циљеве на нивоу ЕУ, црвена боја означава циљеве који вероватно неће бити постигнути до 2030. године, а зелена означава оне који ће највероватније бити (углавном) постигнути до 2030. године. ECEC – рано образовање и брига о деци (early childhood education and care); NEET – млади који нису у систему образовања, запошљавања или обуке (not in education, employment or training).

Ниједна држава чланица није на путу да постигне циљеве ЕУ који се односе на антициганизам и дискриминацију, учешће или здравље (табела 1). Подаци показују да ће по две државе чланице највероватније постићи циљеве ЕУ у областима сиромаштва и социјалне искључености (Бугарска и Мађарска) и образовања (Бугарска и Италија). Четири државе чланице највероватније ће остварити циљеве у областима запошљавања (Бугарска, Мађарска, Италија и Румунија) и становања (Чешка, Грчка, Италија и Шпанија). Највећи број циљева биће највероватније постигнут у Бугарској — у областима сиромаштва и социјалне искључености, образовања и запошљавања — и у Италији, у областима образовања, запошљавања и становања. Детаљнија анализа појединачних циљева показује да државе чланице имају највише потешкоћа у областима које се односе на смањење јаза између Рома/Путника и опште популације. Процена вероватноће да државе чланице обухваћене Истраживањем о Ромима 2024. постигну циљеве на нивоу Европске уније на националном нивоу дата је у Прилогу 1.

Табела 1 – Вероватноћа постизања циљева на нивоу ЕУ по државама

Циљ	ЕУ укупно	BG	CZ	EL	ES	FR ^(a)	HU	IE ^(b)	IT	PT	RO
Антициганизам и дискриминација	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
Сиромаштво и социјална искљученост	Red	Green	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Red	Red	Red
Учешће	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
Образовање	Red	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Red
Запошљавање	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Здравље	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Red
Становање	Red	Red	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Green	Red	Red

^(a) Узорак за Француску обухвата становништво *Gens du voyage*.

^(b) Узорак за Ирску обухвата Путнике (Роми анкетирани у Ирској у оквиру Истраживања о Ромима 2024 нису укључени у ову анализу).

Напомена: Црвена боја означава циљеве који вероватно неће бити постигнути до 2030. године, док зелена боја означава циљеве који ће највероватније бити (углавном) постигнути до 2030. године.

Доступност упоредивих података за више временских периода омогућава већу прецизност у документовању стварног положаја Рома и Путника у државама обухваћеним истраживањем. Подаци из Истраживања о Ромима 2024. такође указују да је пандемија COVID-19 имала велики утицај на Роме ⁽²³⁾ у свим државама обухваћеним истраживањем. Подаци за 2021. годину прикупљени су коришћењем

исте методологије као 2016. и 2024. године, али је ситуација 2021. била атипична. С једне стране, Роми су били несразмерно погођени последицама ванредних мера током пандемије. С друге стране, те мере (затварања и друга ограничења) утицале су како на сам процес истраживања (отежавајући приступ ромским заједницама) тако и на приоритете испитаника у вези са свакодневним изазовима са којима су се суочавали. Као резултат тога, показатељи за 2021. годину (који су такође приказани у овом извештају) често одступају од тренда који се уочава између 2016. и 2024. године. Истовремено, мере и политике које су поједине државе спроводиле у том периоду нису могле да имају довољно снажан утицај у тако кратком временском року да би објасниле значајне промене између 2021. и 2024. године.

Подаци из претходних истраживања Агенције за основна права (FRA) били су предмет критика јер нису у потпуности одражавали разноликост ситуација у којима се налазе Роми и Путници у државама обухваћеним истраживањем. Ипак, важно је напоменути да налази из Истраживања о Ромима 2024. представљају просечну слику положаја Рома и Путника. Положај појединих Рома и Путника, како између различитих држава, тако и унутар њих, може варирати, било боље или нагоре.

Овај извештај пружа пресек трајног утицаја антиромизма и потешкоћа са којима се многи Роми и Путници суочавају приликом остваривања својих основних права на запошљавање, образовање, здравствену заштиту и становање. Од првог Истраживања о Ромима из 2011. године, FRA је у својим публикацијама објавила укупно 160 мишљења у којима су указане практичне мере које Европска унија и појединачне државе чланице треба да предузму ради испуњавања својих обавеза у погледу поштовања основних права Рома и Путника. Међутим, политике су се показале спорим и недовољно делотворним у решавању изазова које FRA доследно идентификује у својим извештајима, па већина ових мишљења и даље остаје актуелна. Списак публикација које садрже FRA мишљења у вези са положајем Рома и Путника дат је у Прилогу 2.

Дискриминација према Ромима због њиховог порекла остаје висока током времена

ОКВИР ЕУ ЗА РОМЕ

Циљ Оквира ЕУ за Роме за први приоритет јесте да се до 2030. године:

- смањи удео Рома који су доживели дискриминацију најмање за половину, односно, да се обезбеди да мање од 13% Рома доживљава дискриминацију.

У целини гледано, Роми и Путници не уочавају промену у свом искуству дискриминације и узнемиравања због етничког порекла. Циљ на нивоу Европске уније да мање од 13% Рома доживљава дискриминацију до 2030. године (преполовљена вредност у односу на 2016.) највероватније неће бити постигнут, јер су тренутни нивои више него двоструко већи од постављеног циља. Искуства се разликују између жена и мушкараца, зависно од државе. Старији Роми и Путници ређе пријављују да су доживели дискриминацију. Роми који живе у насељима у којима већина становника нису Роми ређе се суочавају са дискриминацијом у поређењу с онима који живе у заједницама где су сви или већина становника Роми, посебно у Албанији, Бугарској, Чешкој, Италији, Португалији и Србији.

- Свака трећа особа из редова Рома и Путника (31%) осећала се дискриминисаном на основу свог етничког порекла у 12 месеци који су претходили истраживању, и то у најмање једној од следећих области живота: приликом тражења посла или на радном месту; у образовању (као ученици или као родитељи/старатељи ученика); у области здравља; становања; у раду са управним органима или јавним службама; или приликом коришћења других јавних или приватних услуга, као што су ресторани, барови, ноћни клубови, хотели, продавнице или јавни превоз. Ови налази указују да није дошло до значајне промене у односу на 2016. годину, када је тај проценат износио 26%. Стопе дискриминације благо су се смањиле у Грчкој и Србији, док су порасле у Чешкој, Француској, Ирској, Северној Македонији и Португалији.
- Свака пета особа из редова Рома и Путника (19%) доживела је бар један од пет облика узнемиравања мотивисаног мржњом у 12 месеци који су претходили истраживању, што потврђује позитиван тренд смањења

узнемиравања у односу на 30% из 2016. године. Исти тренд је уочен и на националном нивоу у Чешкој, Француској, Грчкој, Мађарској и Румунији, док је супротан тренд забележен у Северној Македонији и Португалији.

Мање Рома живи у сиромаштву, али их је и даље четири пута више него у општој популацији ЕУ-27

ОКВИР ЕУ ЗА РОМЕ

Циљеви Оквира ЕУ за Роме за други приоритет до 2030. године су:

- преполовити јаз у сиромаштву између Рома и опште популације и обезбедити да већина Рома изађе из сиромаштва;
- смањити јаз у сиромаштву између ромске деце и друге деце најмање за половину и обезбедити да већина ромске деце изађе из сиромаштва.

[Оквир ЕУ за Роме](#) утврђује циљеве за други приоритет — борбу против социјалне искључености и сиромаштва — у складу са гаранцијама предвиђеним чланом 34. [Повеље о основним правима](#). Борба против социјалне искључености део је и законодавства Европске уније, поред правног оквира Савета Европе. Члан 153, став 1, [Уговора о функционисању Европске уније](#) прописује да Унија треба да „подржи и допуни активности држава чланица“ у борби против социјалне искључености, без усвајања обавезујућих мера, ослањајући се на надлежности држава чланица и начело супсидијарности.

У целини гледано, Роми и Путници уочавају побољшања у односу на 2016. годину, а нарочито у односу на 2021. (током пандемије COVID-19), у свим главним индикаторима који се односе на сиромаштво и социјалну искљученост. Међутим, ниједан од два циља постављена на нивоу Европске уније за овај приоритет највероватније неће бити постигнут до 2030. године. Нема уочљивих разлика у положају између жена и мушкараца. Резултати истраживања указују на три фактора која повећавају ризик од сиромаштва и социјалне искључености: старост, ограничења у свакодневним активностима због здравствених разлога и живот у насељима у којима су сви или већина становника Роми или Путници (при чему последња два фактора имају посебно значајан утицај).

- Три од четири особе из редова Рома и Путника (70%) изложене су ризику од сиромаштва — живе у домаћинствима чији је еквивалентни приход (након социјалних трансфера) нижи од 60% медијанског дохотка у њиховој земљи. Процент је смањен у односу на 2016. годину (80%), и то знатно у свакој

појединачној држави. Ипак, разлике између стопе сиромаштва Рома и опште популације и даље су велике (16% у ЕУ-27 у 2024. години и 17% у 2018. години).

- 77% ромске и путникске деце млађе од 18 година живи у домаћинствима која су у ризику од сиромаштва. Ова стопа је нижа него 2016. године (85%), али је и даље знатно виша од стопе за децу из опште популације (19% у ЕУ-27 у 2024. години и 20% у 2018).
- Знатно мањи удео Рома и Путника живи у условима озбиљне материјалне лишености (37%) у односу на 2016. годину (62%). Подаци показују погоршање само у Ирској (код Путника) и одсуство промене у Француској, Северној Македонији и Португалији. У осталим државама тренд је позитиван. Ипак, најновији подаци за општу популацију у ЕУ-27 (6% и 2020. и 2018. године) показују да и даље постоји велики јаз у односу на Роме и Путнике. Овај индикатор више се не прати преко Eurostat-а и замењен је стопом материјалне и социјалне лишености.
- Удео ромске и путникске деце млађе од 17 година која живе у условима озбиљне материјалне лишености такође је мањи (40%) него 2016. године (66%). Стопе су у већини обухваћених држава смањене од 2016, осим код деце Путника у Ирској. За поређење, 7% деце у општој популацији у ЕУ-27 налази се у истој ситуацији (подаци из 2020. и 2018. године).

Упркос порасту поверења у полицију и правосудни систем, Роми недовољно пријављују дискриминацију и узнемиравање

ОКВИР ЕУ ЗА РОМЕ

Циљ Оквира ЕУ за Роме за трећи приоритет јесте да се до 2030. године:

- удвостручи удео Рома који подносе пријаву када доживе дискриминацију — односно, обезбеди да најмање 30% Рома жртава дискриминације поднесе пријаву.

Формулација овог циља одражава обавезу држава чланица да обезбеде постојање националних тела која пружају независну помоћ жртвама дискриминације у поступку подношења притужби због дискриминације, без утицаја на право жртава, као и удружења, организација или других правних лица, у складу са чланом 13. [Директиве 2000/43/ЕЦ](#) о спровођењу начела једнаког поступања према лицима без обзира на расно или етничко порекло.

Роми и Путници и даље недовољно пријављују случајеве дискриминације — чак и више него 2016. године. На основу овог погоршаног тренда, веома је мало вероватно да ће циљ постављен на нивоу Европске уније бити постигнут до 2030. године. Иако је недовољно пријављивање присутно у целокупној популацији Рома и Путника, свест о телима за равноправност и поверење у полицију и национални правосудни систем разликују се у зависности од пола, старости, статуса особе са инвалидитетом и типа насеља у којем испитаник живи.

- Случајеви дискриминације, узнемиравања и насиља мотивисаних мржњом, које доживљавају Роми и Путници у Европској унији, и даље у великој мери остају невидљиви за институције, укључујући тела за равноправност и органе за спровођење закона, које имају законску обавезу да помогну жртвама. Само 6% свих Рома и Путника који су били жртве дискриминације пријавило је или поднело притужбу у вези са последњим случајем дискриминације. То је нешто више од трећине стопе из 2016. године (16%). Негативан тренд је присутан у свим државама, осим у Северној Македонији, Србији и Шпанији, где се стопа није променила.

- Свака друга особа из редова Рома и Путника (46%) чула је за најмање једно тело за равноправност, националну институцију за људска права или канцеларију омбудсмана у својој земљи — што потврђује тренд побољшања уочен између 2016. (29%) и 2021. године (50%). У већини држава примећује се укупан позитиван тренд, осим у Мађарској и Србији, где је стопа стагнирала.
- Свака друга особа из редова Рома и Путника (49%) има поверење у полицију у својој земљи. То је више него 2016. године (37%), али знатно мање од нивоа поверења у полицију у општој популацији Европске уније (73%). Поверење у полицију опало је само у Грчкој, Ирској (код Путника) и Северној Македонији. Две од пет особа из редова Рома и Путника (40%) имају поверење у правосудни систем своје земље. Ова вредност је 2016. године износила 29%. Вредност у општој популацији ЕУ-27 износи 55%. Поверење у правосудни систем опало је једино у Грчкој.

Више ромске деце похађа установе раног образовања, али сегрегација и дискриминација и даље постоје

ОКВИР ЕУ ЗА РОМЕ

Циљеви Оквира ЕУ за Роме за четврти приоритет до 2030. године су:

- смањити најмање за половину јаз између Рома и опште популације у погледу уписа у програме раног образовања и бриге о деци и обезбедити да најмање 70% ромске деце похађа предшколске установе;
- смањити јаз у завршетку средњег образовања најмање за трећину и обезбедити да већина младих Рома заврши барем средњу школу;
- обезбедити да мање од једног од петоро ромске деце похађа школе у којима су већина или сви ученици Роми.

Формулација овог циља односи се на обавезу држава чланица да обезбеде право на образовање, као што је загарантовано чланом 14. [Повеље о основним правима](#) и да осигурају да то право обухвата могућност бесплатног обавезног образовања. У складу са чланом 51(2), [Повеља](#) е предвиђа стварање нових надлежности за Европску унију, већ има за циљ да подстакне сарадњу између држава чланица и, „по потреби“, допуни и подржи њихове активности у области образовања уопште и на свим нивоима, како је утврђено у члану 149. [Уговора о функционисању Европске уније](#).

У целини гледано, од 2016. године дошло је до побољшања положаја Рома и Путника у погледу раног образовања, мада је у већини држава забележено повећање сегрегације ромске и путникске деце. Подаци указују да ниједан од три циља на нивоу Европске уније у области образовања највероватније неће бити постигнут до 2030. године. Образовни индикатори не зависе од пола или старосне доби, али Роми и Путници који живе у насељима где су само неки или ниједан од становника Роми или Путници постижу виши ниво образовања и ређе се суочавају са сегрегисаним образовањем и дискриминацијом.

- Свако друго ромско или путникско дете (53%) похађа програме раног образовања. Иако је дошло до побољшања у односу на 2016. годину (42%), овај удео и даље износи отприлике половину удела деце из опште

популације у ЕУ која похађају рано образовање (95% у 2023. и 2018. години). Позитиван тренд је уочен у већини обухваћених држава, осим у Шпанији, где подаци из Истраживања о Ромима 2024. потврђују супротан тренд у односу на онај забележен у Истраживању о Ромима 2021.

- Само 32% Рома и Путника узраста од 20 до 24 године завршило је најмање средње образовање ово представља минималну промену у односу на 2016. годину (28%). У општој популацији ЕУ-27 ова стопа износи 84% и 2024. и 2018. године. У Чешкој, Грчкој и Србији забележен је пад удела, док је у Бугарској, Мађарској, Румунији и Шпанији уочен пораст. У преосталим државама ситуација је остала непромењена. У осталим државама ситуација се није променила.
- Свако друго ромско или путничко дете (46%) похађа школу у којој су сви или већина ученика Роми или чергари. Овај удео се током последњих година веома мало променио (52% у 2021. и 44% у 2016. години). Позитиван тренд је забележен само у Северној Македонији, док је у већини обухваћених држава — укључујући Бугарску, Чешку, Француску, Грчку и Румунију — примећен негативан тренд (тј. пораст сегрегације) од 2016. године.
- 14% Рома и Путника изјавило је да су доживели дискриминацију због свог етничког порекла у периоду од 12 месеци који је претходио истраживању, и то приликом контакта са образовном институцијом, било као ученици, било као родитељи или старатељи деце. Овај удео је већи него 2016. године (7%). Све обухваћене државе бележе исти негативан тренд, осим Мађарске, Србије и Шпаније, где се ситуација није променила, и Грчке, где се удео Рома који доживљавају дискриминацију у образовању смањио.

Више Рома је укључено у плаћени рад, али су се родни јаз и дискриминација такође повећали

ОКВИР ЕУ ЗА РОМЕ

Циљеви Оквира ЕУ за Роме за пети приоритет до 2030. године су:

- смањити јаз у запошљавању најмање за половину и обезбедити да најмање 60% Рома буде укључено у плаћени рад;
- смањити родни јаз у запошљавању Рома најмање за половину и обезбедити да најмање 45% Ромкиња буде укључено у плаћени рад;
- смањити стопу младих који нису у систему образовања, запошљавања или обуке (NEET) најмање за половину и обезбедити да мање од једног од троје младих Рома буде у категорији NEET.

Стратешки циљеви [Оквира ЕУ за Роме](#) наглашавају обавезе које проистичу из одредаба нове Директиве 2006/54/ЕЗ о једнаким могућностима и једнаком третману жена и мушкараца у области запошљавања и занимања, којом се захтева забрана директне и индиректне полне дискриминације, узнемиравања и сексуалног узнемиравања у вези са платом, приступом запослењу и системима професионалне социјалне заштите. Циљеви су такође усклађени са обавезама из Директиве 2000/43/ЕЗ о спровођењу начела једнаког поступања према лицима без обзира на расно или етничко порекло. Ова директива забрањује дискриминацију на основу расног или етничког порекла у широком спектру области, укључујући запошљавање, социјалну заштиту и социјалне погодности, образовање и робу и услуге доступне јавности, укључујући становање.

У целини гледано, положај Рома и Путника у области запошљавања побољшао се у односу на 2016. годину. Чини се да ће скоро сви циљеви Оквира ЕУ за Роме у области запошљавања моћи да буду постигнути до 2030. године. Међутим, родни јаз у запошљавању и дискриминација су се повећали. Роми који живе у насељима где већина становника нису Роми налазе се у бољем положају на тржишту рада од оних који живе у насељима у којима су сви или већина становника Роми, посебно у Албанији, Чешкој, Мађарској, Португалији и Румунији.

- У 2024. години, свака друга особа из редова Рома и Путника узраста од 20 до 64 године (54%) била је укључена у плаћени рад. То обухвата пуно радно време, непуно радно време, samozапoшљавање или повремени рад, обављање повремених послова или рад у последње четири недеље. Ово представља побољшање у односу на стопу из 2016. године (43%), али и даље износи мање од три четвртине стопе запослености у општој популацији ЕУ (75% у 2023. и 73% у 2018. години). Позитиван тренд запошљавања уочен је у свим обухваћеним државама, осим у Португалији, где је тренд негативан, и у Француској, Грчкој и Србији, где је стопа остала непромењена.
- Ниво запослености повећао се и код жена и код мушкараца из редова Рома и Путника. У 2024. години, 38% Ромкиња и Путникки узраста од 20 до 64 године било је запослено, у поређењу са 69% мушкараца из исте старосне категорије. Међутим, родни јаз (31 процентни поен) повећао се у односу на 2016. годину, када је износио 27 процентних поена. Четири државе постигле су циљ постављен на нивоу Европске уније за запошљавање Ромкиња: Бугарска (49%), Чешка (45%), Мађарска (53%) и Италија (45%).
- Свака друга млада особа из редова Рома и Путника узраста од 16 до 24 године (47%) спада у категорију НЕЕТ — односно, није у систему образовања, запошљавања или обуке, значајно смањење у односу на 62% у 2016. Ипак, ова вредност је и даље пет пута већа од стопе у општој популацији ЕУ-27 (9% у 2023. и 10% у 2018. години). Негативан тренд забележен је само у Португалији и Србији. У Чешкој, Грчкој и Ирској (код Путника) ситуација се није променила.
- Свака трећа особа из редова Рома и Путника старија од 16 година (36%) осећала се дискриминисаном због свог ромског или путникског порекла приликом тражења посла у 12 месеци који су претходили истраживању — што је двоструко више у односу на 2016. годину (16%). Стопа дискриминације је нешто нижа након запошљавања — две од пет особа из редова Рома и Путника старијих од 16 година (22%) изјавиле су да су доживеле дискриминацију на радном месту због свог порекла у последњих 12 месеци пре истраживања. Ово је четири пута више него 2016. године (5%). У свакој држави чланици у којој је спроведено истраживање приметан је негативан тренд за оба показатеља.

Јаз у очекиваном животном веку између Рома и опште популације се смањио

ОКВИР ЕУ ЗА РОМЕ

Циљ Оквира ЕУ за Роме за шести приоритет јесте да се до 2030. године:

- смањи јаз у очекиваном животном веку најмање за половину и обезбеди да Ромкиње и Роми живе пет година дуже.

Овај циљ се односи на члан 1. [Повеље о основним правима](#) као свеобухватно начело, и на право на живот загарантовано чланом 2. Повеље. Уопштено посматрано, повезан је и са правом на приступ превентивној здравственој заштити и правом на коришћење медицинског лечења у складу са условима утврђеним националним законима и праксом, које гарантује члан 35. [Повеље](#), јер су ова права у директној вези са очекиваним животним веком. Поред тога, овај циљ је повезан и са политичком обавезом предвиђеном [Европским стубом социјалних права](#). Иако стуб сам по себи не говори директно о очекиваном животном веку, његови принципи и гаранције права могу допринети дужем и здравијем животу подстицањем приступа здравственој заштити, социјалној заштити и подстицајном окружењу. [Оквир ЕУ за Роме](#) формулише потребу да се ови политички циљеви прилагоде положају ромске заједнице.

Иако подаци из Истраживања о Ромима 2024. указују на благо смањење јаза између Рома и Путника и опште популације у погледу очекиваног животног века при рођењу, циљ постављен на нивоу Европске уније највероватније неће бити постигнут до 2030. године.

- Животни век Ромкиња и Путникки краћи је за 7,4 године у односу на жене из опште популације, док је код Рома и Путника мушкараца животни век краћи за 8 година у односу на мушкарце из опште популације (2017. године ови јазови износили су 8 одн. 8,5 година). У свим државама обухваћеним истраживањем уочава се тренд смањења овог јаза. Просечан очекивани животни век Ромкиња и Путникки у државама чланицама које су обухваћене истраживањем износи 75,6 година (74,6 у 2017), док код мушкараца из ових заједница износи 69,2 године (68,3 у 2017).
- Три од четири особе из редова Рома и Путника у државама чланицама обухваћеним истраживањем (74%) имају здравствено осигурање у својој земљи. У том погледу није дошло до промене у односу на 2016. годину

(73%). У Бугарској, Чешкој, Грчкој, Мађарској, Северној Македонији и Србији уочен је позитиван тренд. У осталим државама ситуација се није променила.

- 16% Рома и Путника изјавило је да су били дискриминисани због свог ромског или путникског порекла приликом коришћења здравствених услуга у претходних 12 месеци. То је два пута више него 2016. године (8%). Све обухваћене државе бележе исти негативан тренд, осим Грчке, Румуније, Србије и Шпаније, где се ситуација није променила.

Услови становања за Роме се побољшавају

ОКВИР ЕУ ЗА РОМЕ

Циљеви Оквира ЕУ за Роме за седми приоритет до 2030. године су:

- смањити јаз између Рома и опште популације у погледу лишености адекватног становања најмање за трећину и обезбедити да већина Рома не живи у условима стамбене лишености;
- смањити јаз између Рома и опште популације у погледу живота у пренасељеним домаћинствима најмање за половину и обезбедити да већина Рома не живи у пренасељеним домаћинствима;
- обезбедити да најмање 95% Рома има приступ води из водовода.

Циљеви постављени за седми приоритет имају за циљ да обезбеде достојанствен живот свима који немају довољно средстава, у складу са чланом 34. [Повеље о основним правима](#) и у складу са правилима утврђеним правом Европске уније, као и националним законима и праксом. Они поново потврђују обавезу Европске уније и држава чланица да се боре против социјалне искључености и сиромаштва, уз признавање и поштовање права на социјалну и стамбену помоћ.

У целини гледано, стамбени услови Рома и Путника побољшали су се од 2016. године. Међутим, постоје разлике међу државама. Циљеви постављени на нивоу Европске уније могли би бити постигнути у већини држава када је реч о смањењу стамбене лишености и обезбеђивању приступа води из водовода, али не и у погледу пренасељености. Деца (узроста до 15 година) живе у лошијим стамбеним условима него остали Роми и Путници. Живот у насељима у којима већина становника нису Роми обично значи боље стамбене услове, већи приступ водоводној мрежи и мању пренасељеност у поређењу са животом у насељима у којима већину становништва чине Роми и Путници.

- Свака друга особа из редова Рома и Путника (47%) живи у условима стамбене лишености, то јест, у влажним, тамним становима или у објектима без адекватних санитарних услова. Стопа се побољшала у односу на 2016. годину, када је износила 61%, али је и даље знатно виша од стопе у општој популацији ЕУ, која је 2023. и 2018. године износила 18%.

Истраживање о Ромима 2024. потврђује тренд смањења у односу на 2016. годину у скоро свим обухваћеним државама. Пораст је забележен само у Француској и Португалији, док се у Ирској (код Путника) и Шпанији ситуација није променила.

- Четири од пет особа из редова Рома и Путника (83%) живе у домаћинствима која немају довољно соба и која су пренасељена. Ова стопа се мало променила у односу на 2016. годину (78%). Готово је пет пута већа од стопе у општој популацији ЕУ, која је у 2024. и 2018. износила 17%. Подаци не показују позитивне промене у односу на претходне године у већини обухваћених држава, осим у Северној Македонији.
- Једна од пет особа из редова Рома/Путника (17%) живи без воде из водовода у свом дому – што представља јасно побољшање у односу на 2016. годину (30%). Напредак је углавном резултат значајног смањења стопе стамбене лишености у Мађарској и Румунији. Ипак, ова стопа је и даље осам пута већа него у општој популацији ЕУ-27 (2%) у 2023. и 2018. години. Негативан тренд је забележен само у Северној Македонији. У осталим државама тренд је позитиван или непромењен.
- Свака трећа особа из редова Рома и Путника (35%) доживела је дискриминацију због свог етничког порекла приликом тражења стана или куће — што представља благо побољшање у односу на 2016. годину (41%). На националном нивоу исти тренд смањења забележен је само у две државе — Чешкој и Шпанији. У Бугарској, Француској, Мађарској и Румунији ситуација се погоршала.

Закључци

Овај извештај пружа доказе о томе како Роми и Путници у одабраним европским државама остварују своја основна права. Он разматра на који начин мере и активности институција Европске уније и појединачних држава, као носилаца обавеза, доводе до промена у искуствима носилаца права. Резултате треба тумачити пре свега у контексту важећег права Европске уније у области основних права, нарочито [Повеље о основним правима](#) и [Европског стуба социјалних права](#), као и у контексту Циљева одрживог развоја Уједињених нација (SDG).

Овај извештај представља податке о положају Рома и Путника на половини пута који предвиђа [Оквир ЕУ за Роме](#), прикупљене у оквиру Истраживања о Ромима 2024 које је спровела FRA у десет држава чланица и три државе кандидата. Извештај је структуриран у складу са циљевима овог политичког оквира.

Подаци из Истраживања о Ромима 2024. указују да је, у просеку за 10 држава чланица обухваћених истраживањем, дошло до побољшања у приступу Рома и Путника основним правима од 2016. године (односно од 2019. за Француску и Ирску), у односу на 10 од укупно 16 главних индикатора који се користе за праћење у [Оквиру ЕУ за Роме](#). То значи да су Роми и Путници 2024. године имали већи приступ појединим правима него раније. То укључује право на животни стандард који обезбеђује здравље и благостање појединца и његове породице (делимично побољшање), право на образовање (делимично побољшање), право на рад (делимично побољшање) и право на приступ превентивној здравственој заштити и на коришћење медицинског лечења.

Ситуација се, међутим, погоршала када је реч о пријављивању дискриминације, упркос повећаној свести о институцијама за заштиту људских права и већем поверењу у правосудни систем и полицију. Није забележена промена код пет показатеља који се односе на циљеве повезане са дискриминацијом (уопштено и у појединачним областима живота), сегрегацијом у образовању, родном равноправношћу у запослењу и пренасељеношћу. Прва четири показатеља су директно повезана са правима загарантованим наведеним правом ЕУ о људским правима. Подаци такође указују да је пандемија COVID-19 имала велики утицај на Роме у свим обухваћеним државама.

Извештај представља низ позитивних помака, који су сви повезани са наведеним правима. Ти позитивни помаци обухватају мањи број Рома и Путника који живе у сиромаштву, материјалној и стамбеној лишености, већи број Рома и Путника који имају поверење у полицију или правосудни систем у својој земљи, више ромске и

путникске деце која похађају рано образовање, већи број Рома који су укључени у плаћени рад и смањење јаза између Рома и Путника и опште популације када је реч о очекиваном животном веку при рођењу.

Ипак, и даље постоје области у којима су забележена негативна кретања у погледу приступа Рома и Путника основним правима. Током протекле деценије, Роми и Путници у свим државама обухваћеним истраживањем суочавају се са растућим нивоима дискриминације. То важи уопштено, али посебно када је реч о њиховом приступу одређеним социоекономским правима — образовању, запослењу, здрављу и становању. Ромска и путникска деца и даље се у великој мери школују у сегрегисаним установама, а Роми и чергари често живе у пренасељеним стамбеним просторима.

Подаци указују да ће већина циљева постављених у [Оквиру ЕУ за Роме](#) за повећање делотворног и равноправног приступа квалитетном и одрживом запошљавању највероватније бити постигнута до 2030. године. Међутим, преосталих шест циљева ЕУ на нивоу Уније највероватније неће бити постигнуто до тада. Ниједна држава није на путу да оствари циљеве ЕУ који се односе на борбу против антиромизма и дискриминације, учешће и здравље. По две државе чланице вероватно ће постићи циљеве у областима сиромаштва и социјалне искључености (Бугарска и Мађарска) и образовања (Бугарска и Италија). По четири државе чланице највероватније ће постићи циљеве у областима запошљавања (Бугарска, Мађарска, Италија и Румунија) и становања (Чешка, Грчка, Италија и Шпанија). Детаљнија анализа појединачних циљева показује да државе имају највише потешкоћа у областима које се односе на смањење јаза између Рома/Путника и опште популације.

Овај извештај не би могао да представи трендове у приступу Рома и Путника основним правима да Агенција за основна права (FRA) редовно не прикупља статистичке податке о Ромима и Путницима. FRA подстиче државе чланице да преузму одговорност за прикупљање података о Ромима и Путницима и спремна је да пружи техничку подршку у остваривању тог циља.

Завршне напомене

-
- (¹) [Консолидована верзија Уговора о Европској унији](#) (Службени лист ЕУ С 326, 26.10.2012, стр. 13), чланови 2 и 6.
- (²) [Консолидована верзија Уговора о функционисању Европске уније](#) (Службени лист ЕУ С 326, 26.10.2012, стр. 47), чланови 8, 9, 10 и 19.
- (³) [Повеља Европске уније о основним правима](#) (Службени лист ЕУ С 326, 26.10.2012, стр. 391).
- (⁴) Саопштење Комисије Европском парламенту и Савету – [Унија једнакости: Стратешки оквир ЕУ за Роме за једнакост, инклузију и учешће](#), COM(2020) 620 коначна верзија од 7. октобра 2020.
- (⁵) FRA, [EU-MIDIS – Подаци у фокусу извештај 1: Роми](#), Канцеларија за публикације Европске уније, Луксембург, 2009.
- (⁶) FRA, [Положај Рома у 11 држава чланица ЕУ – Резултати истраживања на први поглед](#), Канцеларија за публикације Европске уније, Луксембург, 2012.
- (⁷) FRA, [Друго истраживање Европске уније о мањинама и дискриминацији – Главни резултати](#), Канцеларија за публикације Европске уније, Луксембург, 2017.
- (⁸) FRA, [Роми и чергари у шест држава – Истраживање о Ромима и чергарима](#), Канцеларија за публикације Европске уније, Луксембург, 2020.
- (⁹) FRA, [Роми у 10 европских држава – Главни резултати – Истраживање о Ромима 2021](#), Канцеларија за публикације Европске уније, Луксембург, 2022.
- (¹⁰) Саопштење Комисије Европском парламенту и Савету – [Унија једнакости: Стратешки оквир ЕУ за Роме за једнакост, инклузију и учешће](#), COM(2020) 620 коначна верзија од 7. октобра 2020.
- (¹¹) [Препорука Савета од 12. марта 2021. године о једнакости, инклузији и учешћу Рома](#) (Службени лист ЕУ С 93, 19.3.2021, стр. 1).
- (¹²) Саопштење Комисије Европском парламенту и Савету – [Унија једнакости: Стратешки оквир ЕУ за Роме за једнакост, инклузију и учешће](#), COM(2020) 620 коначна верзија од 7. октобра 2020, Прилог 2.
- (¹³) Саопштење Комисије Европском парламенту и Савету – [Унија једнакости: Стратешки оквир ЕУ за Роме за једнакост, инклузију и учешће](#), COM(2020) 620 коначна верзија од 7. октобра 2020.
- (¹⁴) [Консолидована верзија Уговора о Европској унији](#) (Службени лист ЕУ С 326, 26.10.2012, стр. 13), чланови 2 и 6; [Консолидована верзија Уговора о функционисању Европске уније](#) (Службени лист ЕУ С 326, 26.10.2012, стр. 47), чланови 8, 9, 10 и 19; [Повеља о основним правима Европске уније](#) (Службени лист ЕУ С 326, 26.10.2012, стр. 391).
- (¹⁵) [Директива Савета 2000/43/ЕЗ од 29. јуна 2000. године о спровођењу начела једнаког поступања према лицима без обзира на расно или етничко порекло](#) (Службени лист ЕУ L 180, 19.7.2000, стр. 22).

-
- (¹⁶) [Међуинституционална прокламација о Европском стубу социјалних права](#) (Службени лист ЕУ С 428, 13.12.2017, стр. 10).
- (¹⁷) Уједињене нације, [Резолуција Генералне скупштине усвојена 25. септембра 2015. године – „Преображавање нашег света: Агенда за одрживи развој 2030“](#), стр. 3.
- (¹⁸) Саопштење Комисије Европском парламенту и Савету – [Унија једнакости: Стратешки оквир ЕУ за Роме за једнакост, инклузију и учешће](#), COM(2020) 620 коначна верзија од 7. октобра 2020.
- (¹⁹) Савет Европе, [Описни појмовник термина који се односе на питања Рома](#), Стразбур, 2012.
- (²⁰) [Уредба Савета \(ЕУ\) 2022/555 од 5. априла 2022. године о измени Уредбе \(ЕЗ\) бр. 168/2027 о оснивању Агенције Европске уније за основна права](#) (Службени лист ЕУ L 108, 7.4.2022, стр. 1).
- (²¹) Тим за подршку Специјалном представнику генералног секретара Савета Европе за питања Рома, „[Процене и званични бројеви Рома у Европи](#)“, табела, последње ажурирање 2. јула 2012. године.
- (²²) [Аналитички документ који прати Саопштење Комисије Европском парламенту и Савету – Унија једнакости: Стратешки оквир ЕУ за Роме за једнакост, инклузију и учешће](#), SWD(2020) 530 коначна верзија од 7. октобра 2020, Прилог 2.
- (²³) FRA, [Пандемија коронавируса у ЕУ – Утицај на Роме и чергаре](#), Билтен бр. 5, Канцеларија за публикације Европске уније, Луксембург, 2020.